

**Aan kinderarmoede moet een
einde komen. Samen maken
we het verschil.**

Voorwoord

Vijf jaar Alliantie Kinderarmoede betekent vijf jaar werken aan het verbinden van partners om ervoor te zorgen dat steeds minder kinderen in Nederland te maken krijgen met armoede. In een welvarend land als Nederland is kinderarmoede een onacceptabel maatschappelijk probleem. Dat vonden we vijf jaar geleden en dat vinden we nog steeds. De drijfveer van Alliantie Kinderarmoede is dat geen enkel kind de dupe mag zijn van armoede. Zo ver zijn we alleen nog niet.

Kinderarmoede was lang een onzichtbaar probleem. Kinderen (en ouders) schamen zich vaak en verbergen hun armoede. Dit vraagt om alertheid van professionals en andere volwassenen. Hoe maak je het bespreekbaar en betrek je de ouders? Kinderen die in armoede opgroeien, worden snel volwassen. Maar op school moeten zij kind kunnen zijn, vrienden maken, ontdekken waar ze plezier in hebben, zich ontwikkelen, leren en leven. Inzet dicht bij het kind en gezin is nodig, zodat kinderen direct ervaren dat zij gezien worden en er niet alleen voorstaan.

Maar er is meer nodig om kinderarmoede te doorbreken. Het begint bij het erkennen van kinderarmoede als een maatschappelijk probleem. Het taboe op kinderarmoede was een van de redenen voor de oprichting van de alliantie. Inmiddels hebben ook de politiek, de overheid, sociale partners en de private markt dit opgepakt. De afgelopen vijf jaar is er veel veranderd in de manier waarop we kijken naar kinderarmoede. Scholen konden tijdens de lockdowns achter de voordeur kijken, er is een minister voor Armoedebeleid aangesteld en gemeenten hebben specifieke regelingen voor kinderen ingevoerd. Deze toenemende aandacht heeft ervoor gezorgd dat steeds meer kinderen worden opgemerkt. Een belangrijke eerste stap!

Verskillende samenwerkingen binnen het netwerk hebben het leven van kinderen verbeterd. Supermarkten werken samen met scholen om dagelijks ontbijt te bieden ('verzachten'). In verschillende sectoren worden ervaringswerkers gekoppeld aan professionals ('versterken') en de overheid heeft subsidieregelingen ingevoerd voor financiële educatie in het mbo en het vo ('veranderen'). De Alliantie Kinderarmoede heeft als gesprekspartner en verbinder een rol gespeeld in al deze opgaven.

Het bestrijden van kinderarmoede gaat in kleine stapjes, wat soms frustrerend is. We zouden liever morgen willen dat alle kinderen zonder geldzorgen van hun ouders kunnen opgroeien. Maar al die kleine stapjes zijn betekenisvol geweest in het leven van kinderen. Verzachten, versterken en nu de focus op veranderen. De systeemfouten die armoede in de hand werken, worden nu blootgelegd. Hier liggen de nieuwe uitdagingen voor echte verandering. Het is goed dat Alliantie Kinderarmoede hier nu alle aandacht aan besteedt, want hiervoor is veel denkkraft en veranderkraft nodig. Er is nog veel te doen, maar met meer dan 300 partnerorganisaties hebben we een enorme slagkraft. Samen moeten we het doen en gaan we het doen: voor dat ene kind en alle kinderen samen!

Heleen Versteegen
Directeur Sardes

Aanpak van kinderarmoede:

Verandertheorie en 10 opgaven

Armoede is geen individueel probleem, maar een maatschappelijk probleem. Daarom hanteert de Alliantie Kinderarmoede een werkwijze waarmee we gezamenlijk én op verschillende niveaus impact kunnen maken. Onze Verandertheorie zet in op de drie V's: Verzachten, Versterken en Veranderen. Daarnaast hebben we 10 concrete opgaven geformuleerd om kinderarmoede te doorbreken. Deze opgaven zijn gebaseerd op wat nodig is in het doorbreken en voorkomen van kinderarmoede vanuit de leefwereld van het kind. Met welke opgave(n) ga jij aan de slag?

In 2030 is geen kind meer de dupe van armoede. Én er komen geen gezinnen in armoede bij.

De persoonlijke situatie
Verzachten

De maatschappelijke positie
Versterken

De (ongeschreven)regels
Veranderen

10 opgaven

Meedoen

100% bereik van gezinnen in armoede met materiële steun om sociale uitsluiting te voorkomen.

Een fijn thuis

100% bereik van de kinderen in armoede met materiële steun om hen een fijn thuis te geven.

Een gezonde dag

100% bereik van kinderen in armoede zodat ze genoeg en gezond te eten hebben en toegang tot georganiseerd sport en spel.

Kansrijk opgroeien

Professionals vanuit verschillende domeinen verbinden rondom het vroegsignaleren van armoede en het samenwerken met (aanstaande) ouders vanuit effectieve interventies.

Extra ontwikkelkansen

Optimale ontwikkelkansen van kinderen in armoede, in en rondom onderwijs en opvang.

Financiële educatie

Kinderen in armoede financieel fit volwassen te laten worden.

Ervaring als kennisbron

Ervaringsdeskundigheid naast kennis uit wetenschap en praktijk in een 'driepoot' stevig in te zetten in de strijd tegen kinderarmoede.

Schulden hanteren

Initiatieven om zorgen over geld bespreekbaar te maken en schulden hanteerbaar te maken.

Kindvriendelijke omgeving

Bouwen aan een veilige, stimulerende leefomgeving voor kinderen in armoede.

Rol van de werkgever

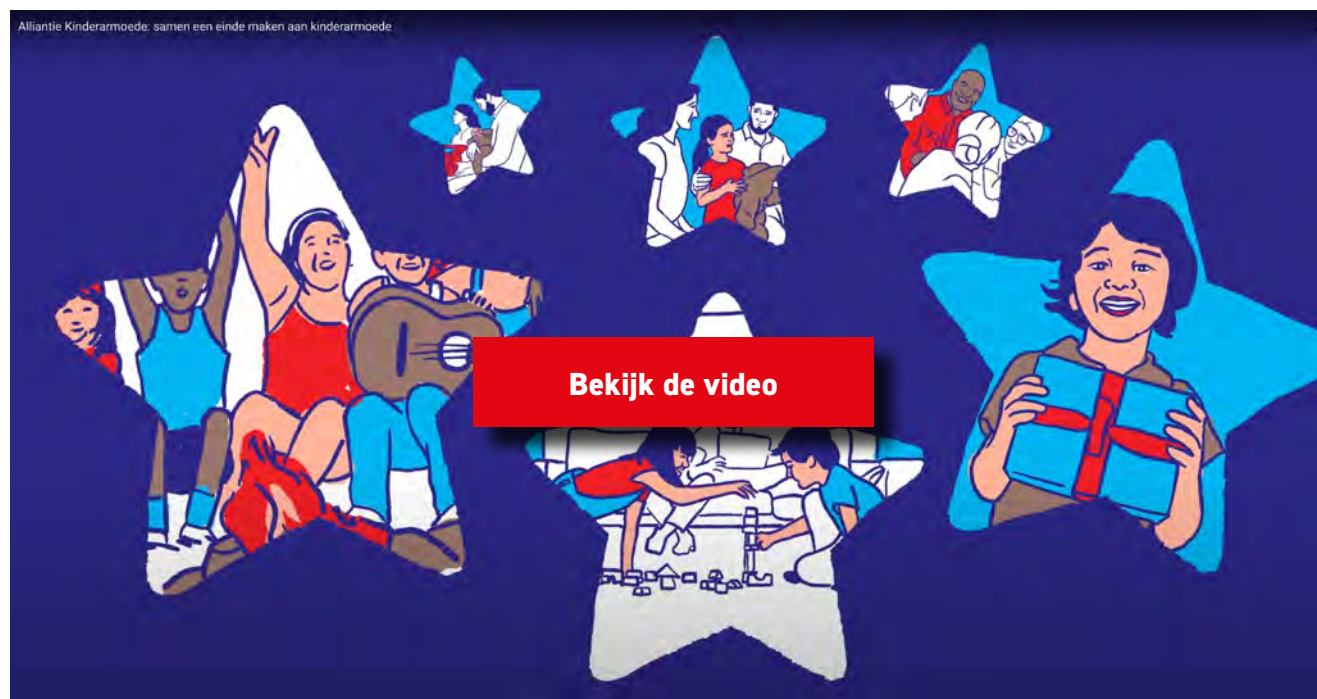
Een groeiend aantal werkgevers inzicht heeft in de gevolgen van armoede op de ontwikkeling van kinderen en zich preventief inspant voor werknemers met geldzorgen.

[Lees meer over de verandertheorie](#)

Samen een einde maken aan kinderarmoede

De cijfers liegen er niet om: 1 op de 4 mensen met armoederisico is nog steeds een kind. En als we niet ingrijpen, is Nederland dit jaar op weg naar bijna 1 miljoen mensen in armoede. Zo ver kunnen wij het natuurlijk niet laten komen. Daarom draait bij de Alliantie Kinderarmoede alles om actie.

In een animatievideo leggen we uit waar de alliantie voor staat en hoe we samen onze missie kunnen waarmaken.

Ervaringsdeskundige Lilith:

‘Opgroeien in armoede zorgde voor een negatief zelfbeeld’

Onlangs was het de Dag van de Kinderarmoede, en twee dagen later de Dag tegen Pesten. Voor mij is dat geen toeval. Met beide heb ik namelijk ervaring: ik groeide op in armoede en werd gedurende mijn hele jeugd gepest. Het pesten was een van de vele bijeffecten van armoede.

Er waren verschillende gevolgen van armoede waar ik om gepest werd: overgewicht en slechte conditie, mijn lichaamsgeur, het nooit thuis uitnodigen van vriendjes, tot het niet kunnen meepraten over waar leeftijdsgenoten mee bezig waren. Het begon al vanaf de kleuterschool. Ik herinner me dat kinderen lege blikjes en flesjes naar mij gooiden omdat ik dik was. Ze renden achter me aan terwijl ze me met afval bekogelden, omdat ik veel minder hard kon rennen dan zij en dat vonden ze grappig. Ik werd daarnaast ook uitgescholden voor “dikke koe” en “lelijke aardappel”. Dit overgewicht vanaf de eerste jaren van mijn leven is deels een gevolg van armoede. Er was namelijk geen geld voor gezonde voeding en sport.

Vanwege het roken van mijn ouders stonk ik vaak naar tabak en wiet en door het gebrek aan geld voor de wasserij rook ook mijn kleding niet fris. Kinderen liepen met een boog om me heen en wapperden met hun hand voor hun neus terwijl ze me uitlachten. Door de slechte toestand van onze woning (muizen, schimmel, rommel) kon ik nooit leeftijdsgenoten bij ons thuis uitnodigen. Iets wat veel vragen en opmerkingen oproep bij mijn leeftijdsgenoten.

Wanneer je iets elke dag hoort, gedurende 15 jaar lang, dan ga je dat geloven.

Ik ben opgegroeid in Brussel en op de speelplaats werd vaak Frans gesproken, ondanks het feit dat het een Nederlandstalige school was. Ik kon niet goed Frans en kon daardoor niet meepraten. Ik wilde graag een hobby in het Frans doen om beter Frans te leren maar daar was geen geld voor. Ik voelde me hier dom door. Dat er geen geld was voor hobby's zorgde er ook voor dat ik mezelf niet kon ontwikkelen en geen talenten kon ontdekken. Het voelde alsof ik nergens goed in was.

Wanneer je iets elke dag hoort, gedurende 15 jaar lang, dan ga je dat geloven. Ik walgde van mezelf wanneer ik in de spiegel keek. Ik kreeg een hekel aan mezelf en mijn zelfvertrouwen had niet bepaald een hoog niveau. Ik durfde geen nieuwe uitdagingen aan te gaan omdat ik dacht dat ik het toch niet zou kunnen. Kortom, ik ging geloven dat ik lelijk en dom was. Een gevolg hiervan was dat ik heel erg ging pleasen om gezien te worden en aardig gevonden te worden door zowel mijn gezin als leeftijdsgenoten. Ik cijferde mezelf weg.

Deze aannames en hoe ik ermee omging hebben vandaag de dag nog gevolgen voor mij. Nog steeds is mijn zelfbeeld vrij laag en zet ik mezelf vaak op de laatste plaats. Maar de negatieve ervaringen zijn wel mijn kracht geworden als hulpverlener. Ik begrijp precies hoe het is om in armoede te leven. Als sociaal werker kreeg ik erkenning tijdens mijn studie. Ik ontdekte dat ik ook ergens goed in ben, anderen helpen en onrecht tegengaan. Dit drijft me en heeft me een bestaansreden gegeven. Eigenlijk ook een vorm van bestaanszekerheid. Jezelf de moeite waard vinden om te leven.

Maar het is ook een valkuil dat ik mijn eigenwaarde nog steeds zoveel uit anderen helpen haal. Ik voel nog steeds de behoefte aan bevestiging van anderen. Al heb ik nu wel het zelfvertrouwen om voor groepen te spreken. Dit is gegroeid omdat er op de hogeschool een docent tegen me zei dat ik zo inspirerend kon vertellen. Dat ben ik langzaam gaan geloven. Dus de oproep: geef de ander en zeker ook kinderen een compliment, dan hoort hij of zij niet enkel de negatieve kanten. Waardering krijgen is ontzettend belangrijk voor het ontwikkelen van eigenwaarde. ★

Nog steeds is mijn zelfbeeld vrij laag en zet ik mezelf vaak op de laatste plaats. Maar de negatieve ervaringen zijn wel mijn kracht geworden als hulpverlener. Ik begrijp precies hoe het is om in armoede te leven.

Lilith groeide op in armoede en zet haar ervaringen in bij expertisecentrum Sterk uit Armoede. Ook maakt ze deel uit van het team van de Alliantie Kinderarmoede.

Lees haar blogs via onze [website](#).

Leestips

In 2023 verscheen de derde en laatste publicatie van het drieluik 'Omgaan met (kinder)armoede'. Dit drieluik biedt professionals in het brede jeugddomein handvatten om een passende rol op zich nemen in het omgaan met kinderarmoede en om daarin goed met elkaar samen te werken. Aanvullend verscheen de handreiking 'Omgaan met geldzorgen van mbo-studenten'. Alle handreikingen hanteren de zogenoemde SOS-aanpak: signaleren, ondersteunen en stimuleren.

HANDREIKING 'Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein'

Deze handreiking biedt werkwijzen voor professionals in het sociaal domein om armoede te signaleren en kinderen, jongeren en ouders in armoede te ondersteunen en stimuleren.

HANDREIKING 'Omgaan met armoede in de jeugdgezondheidszorg'

Deze handreiking is bestemd voor professionals in de jeugdgezondheidszorg (geboorte- en jeugdgezondheidszorg).

HANDREIKING 'Omgaan met armoede op scholen'

Deze handreiking biedt werkwijzen voor professionals op scholen in het basisonderwijs om armoede te signaleren en leerlingen en ouders in armoede te ondersteunen en te stimuleren.

HANDREIKING 'Omgaan met geldzorgen van mbo-studenten'

Deze handreiking biedt professionals in het mbo concrete handvatten en werkwijzen om geldzorgen bij hun studenten te signaleren, studenten te ondersteunen, en studenten te stimuleren om uit de geldzorgen te komen of te blijven.

Indringende ervaringsverhalen

Wat doet opgroeien in armoede met je?

Hoe is het om op te groeien in armoede? Wat doet dat met je leven? Documentairemaker Frank van Osch maakte drie portretten van ervaringsdeskundigen in (kinder)armoede: Martin, Wendie en Alinda.

Onder de titel **Levenslang** vertellen zij op indringende wijze hun verhaal. De beelden laten zien dat je kinderarmoede een leven lang met je meedraagt. De stress die opgroeien in armoede met zich meebrengt is ongezond, slecht voor de schoolprestaties en belemmert uiteindelijk je kansen in de samenleving. In het eerste portret vertelt Martin dat hij als kind altijd aan het vluchten was. In het tweede portret vertelt Wendie dat onderwijs haar uitweg uit armoede is geweest. En Alinda vertelt hoe ze met haar gezin in armoede terecht kwam.

Een kijkje in de leefwereld van een kind in armoede

Armoede gaat over veel meer dan een gebrek aan geld. Kinderen in armoede ervaren vaak stress, zorgen over de toekomst, en groeien ook vaak in een minder kwalitatieve omgeving op. Wij nemen je mee in de gedachten van een kind. De verhalen zijn echt, verteld door volwassen ervaringsdeskundigen.

'Nog maar twee dagen totdat papa zijn uitkering wordt overgemaakt.

Dan kan ik wat eten verstoppen op mijn kamer. Deze keer mag ik het echt niet meteen opeten. Waarom ben ik zo stom dat het me steeds maar niet lukt om het enkele dagen te bewaren? Ik ben een vreetmonster.'

'Morgen moet ik mijn werkstuk inleveren, maar de inkt van de printer is op en nieuwe inkt is veel te duur. Wat nu....?'

'Ik zou zo graag eens vriendinnen uitnodigen voor mijn verjaardag. Maar met al die schimmel op de muren, muizen en mieren is dat niet mogelijk.'

'Ik kan het bord maar niet lezen. Wat schrijft die leerkracht toch allemaal? Ik krijg hoofdpijn van het concentreren op ontcijferen wat er staat. Maar geld voor een bril hebben we niet.'

'Morgen gaan we mama bezoeken in de psychiatrie. Daar kan ik wat wc-papier van mee naar huis smokkelen.'

'We hebben geen geld voor een wassalon. Maar dan heb ik geen schone onderbroek meer. Oke, zonder onderbroek dan deze week. Oh nee, wacht, morgen heb ik gym. Oke, dan meteen in sportbroek naar school, dan moet ik niet omkleden. Ziet er alleen zo belachelijk uit overdag in de les en op de speelplaats.'

'Weer geen ticket voor het ov, laat ze alsjeblieft niet controleren. Laat ze alsjeblieft niet controleren! Anders wordt papa weer razend.'

'Wat een afgang! Ze lachten me uit omdat ik s'ochtends op school aankwam met tomatensaus aan mijn mond. Er was geen ontbijt, dus heb ik snel wat van de pasta met tomatensaus van gisteren in mijn mond gestopt en daarna niet meer in de spiegel gekeken.'

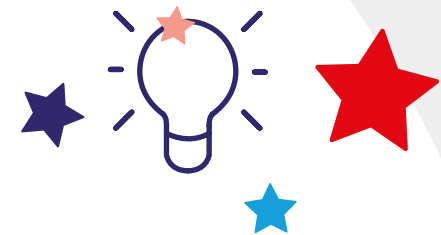
'Mijn broertje wordt gepest omdat hij stinkt. Stink ik ook? Wat moet ik doen?'

'Oh nee, nee, nee. Papa heeft zich weer verslapen. Dat is al de vijfde keer deze maand. Straks wordt hij nog ontslagen, dan heeft hij weer geen geld meer. Ik zal hem morgen zelf wakker maken. Hopelijk word ik dan niet weer uitgescholden.'

'Papa blijft maar zeggen dat het teveel is en hij niet meer wil leven en dat hij geen papa meer wil zijn, zodat hij van een brug kan springen. Was ik maar nooit geboren.'

24x Kenniskringen: voor en door partners

Tijdens de Kenniskring Kinderarmoede delen we kennis uit onderzoek, uit de praktijk of uit ervaring over een bepaald thema. Het is een moment voor én door partners. Inmiddels hebben we 24 kenniskringen georganiseerd. Bekijk ze hieronder allemaal terug. Bovenaan staat de meest recent georganiseerde kenniskring (kenniskring 24).

Kenniskring 24:

De doelgroep bereiken

Kenniskring 23:

Sociale uitsluiting tijdens de feestdagen

Kenniskring 22:

Commissie Sociaal Minimum

Kenniskring 21:

Ervaringsdeskundigheid

Kenniskring 20:

Jongeren en geldzorgen

Kenniskring 19:

Stress-sensitief werken

Kenniskring 18:

Nibud

Kenniskring 17:

Effectieve initiatieven

Kenniskring 16:

Kinder- en jongerenparticipatie

Kenniskring 15:

Armoede bespreekbaar maken

Kenniskring 14:

Lokale aanpak van kinderarmoede

Kenniskring 13:

Integrale aanpak armoede in gezinnen

Kenniskring 12:

Omgevingsgericht bouwen aan groeikracht

Kenniskring 11:

Vrijwillige ouderbijdrage

Kenniskring 10:

Kansenkloof

Kenniskring 9:

Praktijkvoorbeelden Financieel Fitte Werknemers

Kenniskring 8:

Het onderwijssysteem en kansenongelijkheid

Kenniskring 7:

Early life stress

Kenniskring 6:

Het gesprek aangaan met kinderen

Kenniskring 5:

Ervaringskennis en werken met ervaringsdeskundigen

Kenniskring 4:

Armoede op school

Kenniskring 3:

Sociale en financiële educatie

Kenniskring 2:

Gemeentelijk armoedebeleid en lokale samenwerking

Kenniskring 1:

Werkende armen

